

Ytringsfrihet som en forutsetning

Taler

Berit Reiss-Andersen

Dato

10 desember 2021

Sted

Oslo Rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Maria Ressa og Dmitrij Muratov

- 1 Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, Deres eksellenser, ærede gjester, mine damer og herrer,

- 5 Tesen om "demokratisk fred" går ut på at demokratiet utgjør et effektivt vern mot krig og konflikt. Demokratier går ikke til krig mot hverandre, og - med noen få unntak - til krig i det hele tatt. Kjerneverdien i et demokrati er borgernes deltakelse i det offentlige liv. I tillegg omfatter det noen friheter, som ytringsfrihet og informasjonsfrihet. Dette gagnar enkeltindividet, men er også en grunnleggende forutsetning for demokratiet som sådant. Det er bare der
- 10 hvor det er full ytringsfrihet og informasjonsfrihet at hver enkelt borger kan utøve sin rett til å fritt ytre sine synspunkter, foreta et opplyst valg av sine ledere og delta aktivt i det offentlige ordskiftet.

- 15 For politiske ledere kan det være irriterende og svært ubehagelig å bli gransket i full offentlighet. Men virkningen av en slik gransking er økt tillit mellom lederne og folk flest. Det er ingen tilfeldighet at de landene i verden som skårer høyest på pressefrihet også gjør det best i målinger av folks tillit til sine regjeringer.

- 20 Demokratier kommer i mange former og fasonger og er aldri helt perfekte. Men det er en kjensgjerning at borgerdeltakelse og muligheten for frie valg og fri informasjon reduserer spenningene mellom innbyggerne i en stat og mellom ulike stater. I en ideell verden bør demokrati og grunnleggende rettigheter være tilgjengelig for alle. Dessverre er det ikke slik i verden i dag. Demokratiet er
- 25 under press og på vikende front. Informasjonsfrihet og ytringsfrihet går tilbake rundt om i verden. Dessverre ser vi også at demokratier gir avkall på demokratiske idealer og beveger seg i retning av autoritær maktutøvelse.

30 Krig og konflikt trives ikke i en atmosfære hvor propagandaen kan bli gjort narr av og hvor lederne blir stilt til ansvar av allmennheten. Planlegging av kriger og folkemord har aldri funnet sted i offentlighetens søkelys. Å bringe fortellingen ut i offentligheten kan i seg selv forebygge krig.

35 En fri og faktabasert presse står i forreste linje for å forsvare demokrati, ytrings- og informasjonsfrihet. Pressens rolle er å avdekke aggresjon og maktmisbruk, og gjennom dette bidra til fred. Dette er et arbeid som utføres utrettelig av journalister hver eneste dag rundt om på kloden. Nobels fredspris for 2021 går til to fremragende representanter for pressen: Maria Ressa, som arbeider på
40 Filippinene og Dmitrij Muratov, som arbeider i Den russiske føderasjonen.

Den norske Nobelkomiteen ønsker å fokusere på forbindelsen mellom fred og sikkerhet på den ene siden, og en fri og faktabasert presse som forsvarer informasjons- og ytringsfriheten på den andre siden.

45

Maria Ressa bruker ytringsfriheten til å avdekke maktmisbruk, bruk av vold og et stadig mer autoritært styre i sitt hjemland Filippinene. I 2012 var hun med på å starte Rappler, et nyhetsnettsted for undersøkende journalistikk, som hun er leder av. Maria Ressa er en uredde forsvare av ytringsfriheten. Rappler har satt
50 kritisk søkelys på Duterte-regimets kontroversielle drapskampanje mot narkotika. Denne kampanjen har ført til så høye dødstall at den ligner på en borgerkrig. Maria Ressa og Rappler har også dokumentert hvordan sosiale medier brukes for å spre falske nyheter, trakassere meningsmotstandere og manipulere det offentlige ordskiftet.

55

Dmitrij Muratov utmerker seg som en av de fremste forsvarene av ytringsfrihet i Russland i dag. Han er en av grunnleggerne av Novaja Gazeta, hvor han har vært sjefsredaktør siden 1995. Novaja Gazeta er den mest uavhengige avisen i Russland i dag, med en grunnleggende maktkritisk holdning. Avisens
60 faktabaserte journalistikk og profesjonelle integritet har gjort at den har blitt en viktig kilde til informasjon om sider ved det russiske samfunnet som sjelden omtales i andre medier.

Begge prisvinnerne har vært gjenstand for latterliggjøring, trakassering, trusler
65 og vold som følge av sitt arbeid. Å være journalist er for mange et høyrisikoyrke. Seks journalister som arbeidet i Novaja Gazeta er drept. På Filippinene har totalt

87 journaliser mistet livet på jobb siden 1992. Maria Ressa har mottatt dødstrusler fra den filippinske presidenten på offentlig fjernsyn.

70

Jeg vil benytte denne anledningen til å takke alle internasjonale presseorganisasjoner som dokumenterer og rapporterer om journalisters arbeidsvilkår.

75 Journalistikk brukes ikke alltid til å fremme sannhet og fred. Av og til er pressen en del av problemet, som for eksempel når den bidrar til å spre propaganda og falske nyheter. I Rwanda startet folkemordet med radiosendinger som inneholdt hatefulle ytringer mot tutsiene. Hatefulle ytringer, falske nyheter og et polarisert offentlig ordskifte er et problem i alle nasjoner i dag. Med årets pris
80 ønsker den norske Nobelkomiteen å understreke viktigheten av frie ytringer og en fri presse for å bekjempe den ødeleggende utviklingen vi ser i våre samfunn.

Maria Ressa og Dmitrij Muratov deltar i en krig hvor det skrevne ord er deres våpen, hvor sannheten er deres mål og hvor enhver avsløring av maktmisbruk er
85 en seier. Vi må stå på deres side og støtte alle journalister rundt om i verden som søker å nå de samme målene. Ved å gjøre det, forsvarer vi ytringsfriheten og demokratiet og gir freden en sjanse.

Det er en klar linje mellom Nobels fredspris i år og fredsprisen for 1935, som ble
90 tildelt Carl von Ossietzky for hans avsløring av den ulovlige gjenopprustningen av det tyske luftvåpenet. Carl von Ossietzky var redaktør i det tyske ukemagasinet Die Weltbühne, men døde senere av den brutale behandlingen han ble utsatt for i en av nazistenes konsentrasjonsleire. Hitlers regjering nektet han å komme til Oslo for å motta Nobels fredspris.

95

Med årets fredspris hedrer den norske Nobelkomiteen Alfred Nobels testamente ved å fremholde ytringsfrihet som en forutsetning for å dyrke frembrorsskap mellom nasjoner, avsløre krigføring og fremme nedrustning.

100

Kilde
www.nobelprize.org

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/ytringsfrihet-som-en-forutsetning>

105